

1. Nr inwentarza: 917
2. Autor/rzy: Zygmunt Krasiński
3. **Tytuł egzemplarza: Nieboska komedia**
4. Inne wersje tytułu (wg afisza): **Nieboska komedia**
5. Tytuł oryginalny: Nie-Boska komedia
6. Autor przekładu:
7. Współpraca (autor adaptacji): Józef Kotarbiński
8. Słowa kluczowe: Nie-Boska komedia, Teatr Miejski w Krakowie, Zygmunt Krasiński, dramat romantyczny, Józef Kotarbiński, premiera, egzemplarz teatralny, rękopis
9. Data wydania [druki]:
10. Data utworzenia egzemplarza teatralnego: 1902
11. Typ zasobu: rękopis, egzemplarz teatralny
12. Oznaczenia, pieczęcie: Teatr Miejski w Krakowie, Biblioteka Teatru im. Juliusza Słowackiego w Krakowie
13. Noty: adnotacja: „ułożył na scenę J. Kotarbiński”, rysunki ołówkiem czarnym, skreślenia i notatki ołówkiem czarnym i niebieskim, znaki suflersko-inspicjenckie z datą próby generalnej 28.11.1902 oraz datami spektakli od 29.11.1902 do 18.02.1903
14. Język: polski
15. Opis fizyczny: : s. 346, 256 x 202, afisz z dn. 4 XII 1902
16. Lokalizacja oryginału: Archiwum Artystyczne i Biblioteka Teatru im. J. Słowackiego w Krakowie
17. Prawa: domena publiczna
18. Inscenizacje powiązane:
 - a) Teatr, scena: Teatr Miejski w Krakowie
 - b) Data/y premier/y: 29 XI 1902
 - c) Reżyseria: „ułożył na scenę” Józef Kotarbiński (wg egzemplarza)
 - d) Scenografia/kostiumy:

Dekoracje: Jan Spitziar
Kostiumy według wzoru Jana Stanisławskiego i Juliusza Kossaka, wykonał Ludwik Rozwadowicz
 - e) Autor muzyki: nieust.
 - f) Obsada/y (wg afisza z premiery):

Prolog i parabazę wygłasza [Helena] Arkawin
Mąż – [Michał] Tarasiewicz
Żona – [Stanisława] Wysocka
Ojciec chrzestny – [Józef] Kotarbiński
Anioł stróż – [Władysława] Ordonówna
Dziewica-Widmo – [] Walewska
Zły duch – [Marian] Jednowski
Matka chrzestna – [Ada] Kosmowska
O. Beniamin – [] Bronicz
Krewny – [Bolesław] Szczurkiewicz
Hrabia – [] Wysocki
Baron – [] Pawłowski
Doktor – [Adolf] Walewski

Żona doktora – [Bronisława] Wolska
Głos znad sufitu – Bolesław Puchalski
Głos spod podłogi – Zenon [!]
Głos z prawej – [] Dorowski
Głos z lewej – [Grzegorz] Senowski
Orcio – [Jadwiga] Mrozowska
Filozof – [] Przybyłowicz
Głos Orła [] Bronicz
Jakub – [Bolesław] Zawierski
Lekarz – [Leon] Stępowski
Mamka – [] Senowska
Pankracy – [Józef] Sosnowski
Leonard – [Andrzej] Mielewski
Przechrzta – [] Frączkowski
Bianchetti – [Marian] Jednowski
Lokaj I – [] Poraj
Lokaj II – [Rudolf] Segeny
Kamerdyner – [Grzegorz] Senowski
Rzeźnik I – [] Kosiński
Rzeźnik II – [Bolesław] Puchalski
Dziedzic – [] Sarnowski
Kobieta – [] Zawadzka
Rzemieślnik – [Juliusz] Strycharski
Chłop I – [] Wójcicka
Chłop II – [Leon] Stępowski
Robotnik I – Zenon [!]
Robotnik II – [Józef] Rychter
Dziewczyna – [Seweryna] Broniszówna
Dziewica I – [Helena] Sulima
Dziewica II – [] Gawlikowska
Kobieta I – [] Dulembianka
Kobieta II – [] Górską
Kapłan – [Bolesław] Szczurkiewicz
Zabójca I – [Juliusz] Jejde
Zabójca II – [] Delponti
Herman – [] Poraj
Duch I – [Jadwiga] Czechowska
Duch II – Zenon [!]
Sługa zbrojny – [Józef] Rychter
Książę – [Włodzimierz] Sobiesław
Kapłan I – [] Bronicz
Głos I [w lochach] – [Bolesław] Puchalski
Głos II [w lochach] – [Bolesław] Strycharski
Kobieta [na zamku św. Trójcy] – [] Wójcicka
Naczelnik oddziału – [Grzegorz] Senowski

g) Identyfikacja ingerencji (autorzy ingerencji, rodzaj – np. suflerskie, reżyserskie, inspicjenta): egzemplarz inspicjencki lub suflerski, w tekście niebieską i czerwoną kredką oraz ołówkiem znaki inspicjenckie, schematy rozmieszczenia aktorów na scenie, dopiski o porządku przebiegu spektaklu i czasie trwania poszczególnych obrazów, o efektach akustycznych, wykreślenia, rysunki ołówkiem (m.in. postaci dramatu, twarze - może aktorów? przedmioty – może rekwizyty?), na ostatniej stronie wykaz dat próby generalnej (28 XI 1902) i dziesięciu przedstawień (od 29 XI 1902 do 18 II 1903)

h) Opis powiązanych inscenizacji:

Recenzje popremierowe odnotowały nie tylko obecność kompletu publiczności, ale jej skład: niemal pełny skład środowiska literackiego i artystów, „obok warstw publiczności zwykle uczęszczającej na premiery i osób przybyłych ze stron dalszych”. I jeszcze fakt, że choć spektakl (mimo sporych skrótów tekstu) ciągnął się aż do północy, nikt z widowni nie wyszedł przed jego zakończeniem („Czas” 1902 nr 276). Przedstawienie było elementem programu repertuarowego Józefa Kotarbińskiego, którego ambicją było konstruowanie „literackiego repertuaru” w teatrze krakowskim. Nie wszystkie decyzje realizator za trafne: skróty nie zapobiegły dłużyznom spektaklu, zatarły natomiast niejedną subtelność dramatu. Siedem pierwszych obrazów, rysujących „duchowe przemiany i walki hr. Henryka” nie zawsze były czytelne i budziły znacznie mniej zainteresowania niż druga część spektaklu, rozpoczynająca się od sceny ósmej, gdy inscenizacja przybrała na dynamice i scenicznej atrakcyjności, wyraźnie uaktywniając widownię. W pierwszej części największe wrażenie robiła scena w szpitalu wariatów i scena na cmentarzu, zasługę przypisywano tu przede wszystkim znakomitym rolom Wysockiej (Żona) i Mrozowskiej (Orcio). Stanisława Wysocka grała z umiarem, a jednocześnie z siłą dramatyczną. Jadwiga Mrozowska stworzyła postać dziecka pełną melancholijnego wdzięku i jakby wyjętą z rysunków Grottgera (tamże). Michał Tarasiewicz w roli Męża próbował wykreować swojego bohatera z konsekwencją i głębią psychologiczną, co jednak w pierwszej części widowiska okazało się trudne do odczytania. Począwszy od obrazu ósmego Hrabia Henryk „nabrał od razu «weselszej cery» teatralnej, żył i poruszał się” – pisał Władysław Noskowski („Czas 1902 nr 276), spójność postaci została jednak przygłuszona przez postawienie na pierwszym planie rewolucyjnego tłumy. W każdym jednak razie bardzo interesująco rozegrane zostały sceny rozmowy Męża z Pankracym: „P. Tarasiewicz [...] odnalazł w ruchach wielkopańskość syna pokoleń, w wyglądzie i pozach wdzięk i malowniczość, a głos nagiął po wirtuozowsku do odcieni dumy, pogardy i majestatu” (tamże). W porównaniu z nim Pankracy w wykonaniu Józefa Sosnowskiego przedstawił się dość blado, ponieważ aktor nie wyposażył przywódcy rewolucjonistów w równoważącą arystokratyzm Hrabiego dozę fanatyzmu i siły. Przewagę drugiej części spektaklu nad pierwszą wzmacniała też oprawa plastyczna, szczególnie obraz obozowiska, sceny w kościele i na gruzach świątyni, które Noskowski zaliczył „do najpiękniejszych obrazów scenicznych w krakowskim teatrze”. Zaskakujący jest na tym tle głos Józefa Tretiaka, który zrezygnował z pisania zapowiadanej recenzji, doszedłszy do wniosku, że dramat Krasińskiego w realizacji scenicznej traci swoje najważniejsze zalety, ujawniając tym silniej wady młodzieńczego dzieła (J. Tretiak, „Czas” 1902 nr 277). Premiera i kontrowersje wokół interpretacji dramatu i spektaklu wywołały polemiki i dyskusje wokół *Nie-Boskiej*: na temat wystawienia krakowskiego wypowiedali się kolejno: Stanisław Estreicher („Czas” 1902 nr 284), jego ojciec Karol Estreicher („Czas 1902 nr 285), Adam Krasiński, wnuk Zygmunta (tamże), Konstanty Maria Górski („Czas” 1902 nr 286), na

koniec zaś Stanisław Tarnowski („Czas” 1902 nr 288-290). Nie miejsce tu na relacjonowanie ich tekstów, ale sam fakt rozwinięcia tej polemiki zaświadcza o randze i rozgłosie wydarzenia, jakim stała się krakowska premiera tego dramatu.

i) Uwagi: do egzemplarza dołączone dwa afisze: z premiery oraz z 4 XII 1902.

Opracowanie: Agnieszka Marszałek

Opis merytoryczny do egzemplarza teatralnego zdigitalizowanego w ramach projektu digitalizacyjnego Cyfrowe Arcydzieła Teatru im. Juliusza Słowackiego w Krakowie ("CATS") - etap I, *Dofinansowanego ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego pochodzących z Funduszu Promocji Kultury w ramach zadania KULTURA CYFROWA 2021.*